

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
TÜRKİYE KÜLTÜR PORTALI PROJESİ

TARİH
TÜRKİYE DIŐI TÜRK TARİHİ
KAÇARLAR (1779-1925)
Kültür Portalı

Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet Çay

2009
ANKARA

5.20. Kaçarlar (1779-1925)

Anahtar Kelimeler: Kaçarlar, Kaçar Hanedanı

Anadolu ve İran'ın muhtelif bölgelerinde yaşayan ve büyük Türk boylarından biri olan Kaçarlar, Safevî devletinin kurulmasında büyük rol oynadıkları gibi, XVIII. yüzyıl başlarında Safevîler'in dağılması ile, devlet idâresinde daha fazla söz sâhibi oldukları gibi, Nâdir Şah'ın öldürülmesine de katılmışlardır (1747). Zendler'den Kerim Hân'ın yanında tutsak olarak bulunan Aga Muhammed Hân, Kerim Hân'ın ölümü üzerine Astarâbâd'a gidip, şahlığını ilân etti (1779). Uzun yıllar Zendler'le mücadeleden sonra İran'a hâkim olan Aga Muhammed Hân, Tahran'ı merkez edinmiştir. Lâkin o, esâsen Safevîler'in son zamanlarından beri İran işlerine müdahale etmeye başlayan Ruslar'la mücadele etmek zorunda kalmış ve bu mücâdelesini esnâsında Karabağ'da öldürülünce (1797), yerini büyük kardeşinin oğlu Feth Ali Şah almıştır. Saltanatının yaklaşık 30 yılı Rusya ile savaşa geçen Feth Ali Şah devrinin en mümtaz simâsı olan Abbas Mirza, veliahd ve Âzerbaycan vâlisi sıfatı ile Ruslar'a karşı savaşları idâre etmiştir. Avrupa ile devamlı diplomatik münâsebetler Feth Ali Şah devrinde başlamış ve coğrafi mevkii, Hindistan ticaretinin ehemmiyetine binâen İran, Fransa ile İngiltere tarafından kendi saflarına çekilmeye çalışılmıştır. Bunun neticesi olarak Avrupa teknik ve eğitimi İran ordusuna girmeye başladı. Buna rağmen 1813 Gülistan ve 1828 tarihli Türkmençay muahedeleri İran için bir felâket olmuş, Rusya'ya İran'ın iç işlerine müdâhale imkânı sağlamıştır.

Feth Ali Şah (Ölm. 1834)'tan sonra İngiltere ile Rusya'nın İran üzerindeki rekâbeti daha da arttı. İran Meşrutiyeti Muzaffereddin Şah (1896-1907) devrinin mahsulü olup, 1907 yılında açılan meclisin kabul ettiği anayasayı imza etmeden ölen Muzaffereddin Şah'tan sonra oğlu Muhammed Ali Şah, bu anayasaya karşı tavır takınınca, tahtını ve ülkesini terk etmek zorunda kaldı (1909). Esasen daha onun saltanatının başında (31 Ağustos 1907) Rusya ile İngiltere, İran'ı iki nüfuz bölgesine ayıran andlaşmayı imzalamış bulunuyorlardı. Bu tarihten itibaren adı geçen devletlerin kontrolü altına giren İran, Muhammed Ali Şah'ın halefi Ahmed Şah (1909-1925)'in zamanında yarı sömürge hâline gelmiştir. I. Dünya Savaşı'nda İran tarafsız kalmakla birlikte, Osmanlı, Rus ve İngiliz kuvvetlerinin harekât sahası olmaktan kurtulamadı. Bu karışık vaziyet devam ederken, Ruslar'ın teşkil ettikleri Kazak kıt'asında subay olan Rıza Hân, önce Harbiye Nâzırlığı ve ardından başvekilliği ele geçirerek (1923), Ahmed Şah'ı zorla Avrupa'ya gönderip, bir daha dönmesine izin vermeyerek, 1925 yılında topladığı kurucular meclisine kendini şah ilân ettirerek, Kaçarlar'a son vermiştir.

Kaçar sülâlesi asırlardır İran'da yerleşip, mühim roller oynamış bir Türk boyuna mensup olmaları itibarı ile saraylarında Türkçe konuşulduğu gibi, ana dilleri olan Âzerî Türkçesi ile eserler yazılmasını da teşvik etmişlerdir.

Kaynak (Source):

Tarihte Türk Devletleri, C.I, Ankara Üniversitesi, Ankara 1987, s. X + 422.

Tarihte Türk Devletleri, C. II, Ankara Üniversitesi, Ankara 1987, s. VI + (423-816) + 16 Harita.

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Hale K�N��EN

